

AZ

INDIAI BÖLTS,

M VAGY *M*

MIKÉNT LEHET AZ EMBER BÓLDOG
E' TÁRSASÁGOS ÉLETBENN.

T *ini*

AZ ERKÖLTSÖKET ILLETŐ EGYNEHÁNY
IGEN TISZTA VELŐS MONDÁSOKBA
FOGLALVA,

melyeket valami

RÉGI BRAKHMÁN

hagyott írásbann:

és

ebből legelőbb Khínai Nyelvre, abból akkoribann
Ánglusra, abból tsak hamar Frantziára, mely-
ből ismét Németre, és ebből végre

MAGYAR NYELVRE

fordítódott

Cs. J.

által.

DEBRECZENBENN

Nyomtatta CSÁTHY GYÖRGY. 1815.

523.966

A' kevés Jó, a' rossz Soknál többet tsinál.

Jobb a' jó Kalföldi a' rossz Hazainál.

Egy jól festet. Kép szebb, mint oly Originál,
a' melyen a' mintis egyéb emelygőse módinál.

A' M. F.

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

A'
FRANTZIA FORDÍTÓNAK
ELŐREVALÓ TUDÓSÍTÁSA.

Az Erköltsi Tudománynak az a' Fontos vólta, Együgyüségé, és meg nem vesztegetett Tisztasága, mely ebben a' Napkeleti Böltsességet mutató Rég: Írásbann uralkodik, meggyőzött engem a' felől, hogy ez hasznos lehet: azok az Urak pedig, kiknek ezt küldötték, arra bírtak, hogy közöljem a' világgal azt, a' mi tsupánn az ő magok számára Ánglus nyelvre vólt fordítva,

Azoknak, és az azokkal Levelezőnek nevét most elhallgatni bizonyos illendő okok kényszerítenek. Ez, sok esztendőök ólta Khínábann tartózkodvänn, szántszándékkal olyan dol-

gok utánn jár, melyek a' tudományos szemlélődést elkerülték. Hanem ezek az Indító okok nem sokáig tartanak már. A' mint ez az utolsóbb szándékozik az Angliába való visszajövetelével, a' Khínai Fordító Útja leírását esmértelessé tenni, úgy a' Közönségnek leszz alkalmatossága, hogy ezen betses és nyomos munka feltalálódásának sokféle körülállásaira nézve, minden tekintetkben eleget tegyen a' maga tudnikívánásának.

AZ
 ANGLUS FORDÍTÓ (a) LEVELE
 GRÓF *** ÚRHOZ.

GRÓF ÚR!

Úgy tartom, hogy az utóbbi Levelembenn, melyet a' Grófhoz 1758-adik Esztendő Decemberének 23-dik napján írui szerentsém volt, mindent tökéletesenn előadtam, a' mit csak ezen nagy Birodalom Földének, és Természeti javainak mivóltáról lehetett mondanom. Azt tettem volt hát fel, hogy ebbenn, és a' következőkben, azon Jegyzésekről tudósítom a' Grófot, melyeket Törvényeire, Igazgattatásának módjára, Vallására, és Lakosainak erköltseire nézve tehettem. Azombann, éppenn mostanábann adta itt elő magát egy szint olyan közfontosságú,

)(3 mint

a) Nem minden fundamentom nélkül való gyanúság, hogy ezt a' Fordítást, amaz igen nevezetes Ánglus Író, Chesterfield Gróf készítette. A' Német Fordító Jegyzése.

mint különös dolog, mely az idevaló Tudósok beszélgetéseinek most közönséges tárgya, és azoknak sok elme törést okoz; sőt talán az Európai legtanúltabb emberek vizsgálódását is magára vonja. Mivel tehát ez olyan dolog, melyre a' Gróf is örömet kívánja fordítani figyelmetességét, azonn lészek, hogy azt oly igazán, és minden környül-állásokkal írjam le a' Grófnak, a' mint csak tőlem telik.

Khínának Napnyúgoti széleinn van TIBET, egy széles kiterjedésű Tartomány, melyet némely Földleírók, BERGUSOLÁNAK neveznek. Ennek Lasa nevű Részében (Provincia) lakik a' Lama, vagy az oda-
való babonás népnek Főpapja, kit a' körülbelől lakók Isten gyanánt imádnak.

Az a' mély tisztelet, mellyel annak szent Hivatalához viseltetnek, arra viszen tsudára méltó sokaságú buzgólkodókat, hogy Lasába menjenek, azt ajándékokkal tisztelni azért, hogy áldását vehessék. Palotája egy pompás Pogánytemplom (Pagode), mely a' Ponsala Hegy tetejénn fekszik. Ennek a' Hegynek az allja, valamint az egész Lasa tájéka is, telyes számtalan sok különbözőmbféle rendű Lámákkal; kik közül sokaknak fényes temploma van, ahol őket a' Nagy Lámánál tsekélyebb tisztelettel

lettel illetik. Ez a' környék tehát, tele van olyan Papokkal, kik tsupánn azon gazdag ajándékokból élnek, melyeket nekik Tatar Országának legszélső határiról, Nagy Mogol Országból, és Indiákról küldenek, és hordanak.

Ha már a' Nagy LÁMA a' népek imádását elfogadni méltóztatik, tehát egy pompás óltárra tett drága párnára ül fel. Minden imádói pedig a' legalázatosabb módon leborúlnak előtte; és ő tsak legkissebb jelét sem mutatja velek való megelegedésének, vagy, hogy közzülök tsak egyre is figyelmezne. Még a' leghatalmasabb Uralkodóhoz (Monarcha) sem szól tsak egyet is, hanem megéri azzal, hogy kezét fejekre teszi, és azok elhiszik azt, hogy ez az inneplő áhítatoskodás, az ő bűneiknek tökéletes bocsánatját szerzi. Sőt annyira elmerültek ezen szerfelett való bolondságban, hogy azt hiszik, hogy az előtt semmi titok nintsen, és belát a' szívnek legtitkosabb rejtekeibe is. Fő Oskoláik, melyekbenn a' legderekabb LÁMÁK vagynak, öszveséggel mintegy kétszázann, elég alkalmasok a' néppel még azt is elhíttetni, hogy a' Nagy LÁMA halhatatlan; és mikor úgy tetszik, hogy meghal, tsak a' testét tseréli fel mással, melynek a' LÉLEKÁLTALKÖLTÖZÉSE (Metempsychosis) által életet ad.

A' Khínai Tudósok között, egy régi Szájrólszájrajött tudósítás (Traditio), azt állítja, hogy a' Nagy Láma Templomának Irástartóházában (Archivum) sok régi Könyveknek kell lenni, melyek ott sok századoktól fogva vagynak elrejtve.

A' most uralkodó Császárt, a' ki nagy kedvellője a' Khínai és Tatór Országi régiségeknek, már regtőlfogva úgy elfoglalta ez a' gyanúság, hogy egyszer meghatározta magában, hogy minden módokat elkövet ezeknek a' könyveknek kézrekerítésére. A' volt hát legelső gondja is, hogy olyan embert szerezzen, a' ki a' Tibeti nyelvet, és régi Irásmódját jól tudja. Melyhezképest a' HAN-LINS-ek, vagy Főfő Doktorok között egy CAO-TSON nevűt választott; ki mintegy ötven esztendő, tiszteletre méltó tekintetű, az ékesenszóllásban nagy gyakorlottságú, és azon esmeretségnél fogva, melybe jött történetből egy bizonyos derek Lámával, ki Khínában sok ideig tartózkodott, a' Tibeti szent nyelvben is tökéletesen jártas volt.

Ilyen tulajdonságokkal bírván, felvállalta ezt a' Tibetbe való utazást, minekutána a' Császár, hogy Követségének nagyobb tekintetet szerezzen, CALAO, azaz Fő Ministeri, vagy Belső Tanácsosi Ranggal meg-

tisztelte. Rendelt osztánn néki, méltóságához illő úti készületet, és kísézőket; adott a' kezébe megbetsülhetetlen ajándékot a' Nagy Láma számára, 's a' többi nevezetesebb Papokéra is hozzájok illendőt, és végre egy maga saját kezével írott Levelet, melynek foglalatja e' következő volt:

„A' Felséges, Szent, és egyedül Imá-
dandó Isten

NAGY HELYTARTÓJAhoz“

„Mi Khínai Császár, a' föld minden
„Fejedelmeinek Ura, a' legalázatosabb tisz-
„telettel leborúlunk Szentséged lábainál,
„a' mi tiszteletre méltó Belső Tanácsosunk
„CAO - TSON személyjében, esedezvénn
„Szentségednek a' Mireánk, és Barátunk-
„ra adandó hathatós és kegyelmes áldá-
„sáért.

„Mint hogy Mi egészen telyesek va-
„gyunk a' Régi Idők Irástartóházaiban va-
„ló vi'sgálódásnak forró kívánságával, hogy
„az elmúlt századoknak böltsességét meg-
„tanúlhassuk, és feltámaszthassuk; azom-
„bann hiteltre méltó tudósításunk van a' fe-
„lől, hogy a' Te régi és minden tiszteletre
„méltó Szent Felséged (Hierarchia) szent
„óltalma alatt, sok megbetsülhetetlen derek

„ Könyvek vagynak, melyek azon századok-
 „ nak eltávozásával, minden emberek, 's ahoz
 „ képest a' legtanúltabbak előtt is éríhetet-
 „ lenekké lettek; tehát Mi, a' mennyire raj-
 „ tunk áll, hogy azoknak elveszését meg-
 „ akadályoztassuk, úgy vélekedtünk, hogy
 „ Szentségedhez ezen Követséget küldenénk;
 „ melynek az a' szándéka, hogy engedelmet
 „ nyerjen azon Munkák olvasására, és meg-
 „ vi'sgálására; meglévén győződve a' felől,
 „ hogy e' Mi Tanátsosunk, a' ki a' Régi
 „ Nyelvekben tökéletesen jártas, arra is
 „ alkalmas, hogy a' Tibeti Régiségeknek
 „ leghomályosabb dolgait is kifejtgesse.

„ Mi megparantsoltuk néki, hogy Szen-
 „ tséged lábaihoz borúlva, adja által a' Mi
 „ Szentséged eránt való tiszteletünknek ta-
 „ núbizonyosságit, ezen kegyelmének megnye-
 „ réséért. “

En a' Grófot az ő utazásának külö-
 nősebb környülállással nem terhelem; mel-
 lyet ő maga igen hosszasan leírva, és
 csaknem hitel felett való dolgokkal meggaz-
 dagítva közönségesse tett; mivel hogy annak
 fordítását, ha Angliába visszamehetek, al-
 kalmasint kiadom. Elég az most, hogy a'
 Gróf tudja, hogy midőn a' CALAO ezen
 szent Birodalomba megérkezett, az ő kísérői-
 nek

nek pompás és az ajándékoknak drága volt, semmi híjjával sem volt az ő különösebbenn való fogadtatásának kitsinálására.

A' Szent Kollégiombann, a' Papi szent Társaság között, mutattak néki lakóhelyet, a' hol a' legderekabb Lámák között egyet rendeltek mellé, hogy a' keresgélésbenn és vizsgálódásbann segítsen néki. Hat hónapig tartózkodott ő ezen Fő Papi Udvarnál, és azt az időt külömbkülömbféle nagy betsű Régi Daraboknak megesmértetésére fordította, melyeknek foglalatját jelesen kiírta; sőt még az Iróihoz, 's irattatások idejéhez is oly hihetőképenn hozzávetett, hogy könnyen általláthatni, hogy ez a' Khínai Tudós, jeles ítélőrehetséggel, a' dolgokba megszire belátó éles elmével bír, és a' legfőbb, 's legsarkalatosabb tudományokkal is tökéletes esmeretsége van.

A' legrégibb Irottkönyv (Monumentum), mely néki kezébe akadt, és a' melyet sok századokonn keresztül, azon Lámák között, senki sem olvasni b), sem érteni nem tudott,

---

b) Entziffern. Ez a' szó annyit tészén, mint a' homályos, szövevényes, titkos, mesterséges jeleket, jegyeket fejtegetni, magyarázni, tolmácsolni. Mely ha a' Frantzia és Ánglus Fordításokbann is ennyit

tudott, az Erköltsi Tudománynak egy kis rövid előadása, mely a' Gymnosophisták, vagy Brachmanok c) módja szerint, és nyelvén van írva. Ennek sem a' Szerzőjét a' ki írta, sem az Időt a' melybenn írták, nem bátorkodott meghatározni; hanem egészen lefordította; előre vallást tévénn ugyan arról, hogy a' Khínai nyelv minden bővsége és gazdagsága mellett sem érheti el az Eredeti Munkának fontos és felséges voltát.

A

---

ennyit jelentő szóval van kiteve, azt lehet belőle kihozni, hogy az Eredeti Munka, tsakugyan olyan Napkeleti nyelvén volt írva, melybenn minden egész szókat különkülön tsak egy egy betűvel írtak, vagy Hieroglyphummal; és minden betű vagy figura egy egy egész szót vagy dolgot tett. Mivel pedig a' későbbi Lamák, ezeket az egész Szókat jelentő Betűket vagy Figurákat nem tudták magyarázni, szükségesképpenn nem tudták olvasni az Írást.

c) A' Görögök és Rómaiak, a' Régi Indusok Böltsseit *Brachmanes* vagy *Bramines* névvel nevezték; az Egyiptómiak és Szeretsenek Böltsseit pedig, ('s magok között is, a' kik az Experimentalis Philosophiábann, és kivált Astrologiábann gyakorlották magokat), *Gymnosophistáknak* hívták. A' mai Tudós Világ, a' Brachmán és Gymnosophista között semmi különbséget nem tézen. Régentenn a' Hieroglyphica Írás ezeknek szent Törvényjek volt,

A' Bontzok d) és a' Khínai legélesebb elméjű Tanítók vélekedése, ezen Régi Írásra nézve igen sokfelé oszlott. A' kik legtöbbré betsülik, igen hajlandók ezt az ő Bóltseik között legnagyobbnak Con-fu-tsé-nak e) tulajdonítani, és még azonn az igen fontos nehézségenn sem akadnak fel, hogy ez a' régi Brakhmánok Írásamódján és nyelvén van írva; azt állítván, hogy ez tsak fordítása a' Con-fu-tse azon eredeti munkájának, a' mely elveszett.

Mások

d) A' Bontzok olyan Papok Khínábann, kik magokat mindenféle módonn sanyargatják, hogy azoknak bűnbotsánatot nyerjenek, a' kik nékik azért pénzt adnak. Hübner Hand. Lex.

e) Con-fu-tsé-t vagy Confuciust a' Khínaiak még ma is betsülik; sőt mint Szentet, vallásbéli tisztelettel illetik. Született ez a' Krisztus születése előtt 551 esztendővel Lu, vagy már ma Szn-tong nevű tartományjábann Khínának. Nagy böltsessége, mely szerént egyfelől a' Bálványozást, másfelől az Istentagadást (Atheismust) lerontotta, és igen szoros Erköltsi Tudományja, őtet a' Császári Udvarnál Mandarinná, vagy Udvari emberré, Ministerré tette; sőt halála után is a' maradéki, született Ministerek voltak. Hübner Handl. Lex. Advocat, és Budai É'saiás Köz. Hist. I. Rész. 188. és 191. old.

Mások azt hiszik, hogy ez, a' másik Khínai Böltsnek Lao-Kingnek f) a' tanítási, a' ki Con-fu-tse-val egy időbenn élt, és a' TAO-SSI nevű Tudós Felekezetnek (Secta) fundálója volt. De ezeknek is éppenn azok az ethárítani való nehézségeik vagynak a' nyelvre nézve, melyek az elsőbnek.

Végre némelyek, kik e' Munkábann lévő bizonyos Jegyekenn és gondolatokonn építenek, abbann akarnak megállapodni, hogy ez a' Munka ama' régi Brakhmán Dandamis pennájából származott, kinek Nagy Sándorhoz írott híres Levelét, sok Görög és Római Írók említik. Úgy látszik, hogy maga Cao-Tsen is ezen utolsó vélekedéshez hajlik, úgy gondolkozván, hogy ez valami régi Brakhmán munkája, és ő tökéletesenn meg van a' felől győződve, hogy az telyességgel nem Fordítás.

Hanem valaminn akadnak még ezek fel, a' mi őket kételkedésbenn tartja. A' munka rajzolatja tudniillik; mely nékik igen szokatlan, és mind azoktól, a' melyeket még eddig

---

f) Budai É'saiás Köz. Hist. I. Rész. 192. óld. hol a' neve ezen Khínai Filozofusnak Lao-kiunak, az ideje pedig Con-fu-tsenál mintegy 50 esztendővel van elébbre téve.

dig valaha láttak, úgy annyira különböz, hogy némely Napkeleti ízlést mutató kifejezéseket, és azt kivévén, hogy úgy lehetetlen volna annak valami fundamentomos okát adni: miért van ez a munka olyan igen régi nyelvenn írva? a' Könyvrostálók (Criticus) azt mondhatnák, hogy ez Európai Munka volna.

Egyéb aránt, akárki legyen annak az Írója, tsakugyan az a' figyelmetesség, mellyet ez a' régi Szép Könyv ebbenn a' Városbann, és az egész Országbann magára vont; az a' kívánság, mellyel azt olvasni szeretik, és annak dítsérb magasztalásai, engemet arra vettek, hogy azt Anglus nyelvre fordítani megpróbáljam; meg lévén a' felől győződve, hogy én az által a' Grófnak igen kellemetes ajándékkal kedveskedhetem. A' mihez én annál nagyobb bizodalommal fogtam, hogy a' Grófnak, az én igen nagy szerentsémre, nints módjábann megítélni, mennyivel alábbvaló az én fordításom, nem az Eredeti Munkánál, hanem annak Khínai fordításánál is?

Talám szükséges még az is, hogy egy dologra nézve magamat igazítsam. Az Előadás módjára, és azon módra nézve tudniillik, mellyel én ezt a' Munkát megfordítottam. Mondhatom a' Grófnak, hogy mi-
dönn

dönn én ahoz fogtam, telyességgel nem vólt
 tzéloom ezt ehbe a' formába öltöztetni; ha-
 nem a' Bévezetésbenn lévő felséges gondola-
 tok, a' kifejezéseknek fontos vóltá, és a'
 Maximáknak rövidsége, ragadtak engemet
 erre az ösvényre. És gondolom, hogy, ha
 a' Jób, a' Sóltárok, a' Salamon, és a' Pró-
 féták könyvei, mustra gyanánt előttem le-
 hettek vólna, nem kevés haszon hárúlt vól-
 na abból az én fordításomra.

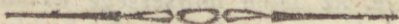
Külömbenn, akárhogy légyen az talál-
 va, de ha a' Grófnak tetszik, igen szeren-
 tsésnek tartom magamat — a' ki vagyok —
 Peckingbenn, Május 12-dik napján, 1759-
 dik Esztendőbenn.

AZ
INDIAI BOLTS

VAGY

MIKÉNT LEHET AZ EMBER BÓLDOG
E' TÁRSASÁGOS ÉLETBENN.

BÉVEZETÉS.

Essetek artzra Földnek Lakosi! Hallgas-
satok! és a' Magasságosnak tanításit tisz-
telettel fogadjátok el!

Mindenütt, a' hol a' Nap világít, fű
a' Szél. Hol a' Fül, hogy hallja? az Érte-
lem, hogy megfogja? Hagyjátok gyökeret
verni az Életnek parantsolatait! az Igazság
törvényszavait tiszteljétek, és kövessétek!

* * *

Minden az Istentől jó. Nints határa az
ő Hatalmának. Bóltsessége örökkévaló, és
véghetetlenül türedelmes az ő Jósága.

Ul az ő Királyiszékébenn; és az ő le-
hellete ad e' Világnak életet.

A' Tsillagokat újjával illeti, és azok örvendezve folytatják futásokat.

Jár a' Szeleknek szárnyaikon, és akaratja véghez megy a' határtalan Üregnek minden környékibenn.

A' Rend, a' Szépség, a' Vidámság, az ő kezéből jönnek.

A' Böltsesség szava kiált minden munkáibann; de az emberi értelem azt meg nem foghatja.

Az Eszeség árnyéka az ember Lelkéből, mintegy álmod tsinál. Benéz a' homályba, és megtsalatkozik.

De az Isten böltsessége olyan, mint az ég világossága. Ő nem okoskodik, és az ő Lelke forrása az Igazságoknak.

Igaz ítélet, és Könyörületesség van az ő székinék lábainál. Lábainak minden nyomai telyesek jótéteménnyel és szeretettel.

Kitsoda olyan mint az Úr? Őtet a' ditsőség, mint egy öltözet körül fogja.

Ki méri erejét Mindenhatóságához? a' Böltsességben van é néki mássa? lehet-e valakit hozzá hasonlítani a' Jóságban?

* * *

Ember! Ő az, a' ki téged teremtett; az Ő parantsolatjára vagy te e' földönn. A' te Lelked kiterjeszkedése, és munkái, az Ő ditsőségének, és jótéteményeinek ajándéki; az Ő kezének munkája tested tsuda alkotmányja.

Halld meg az Ő szavát! igen szép azt hallani. A' ki arra hajt, állandóvá teszi Lelkének nyúgodalmát.

ELSŐ RÉSZ.

AZ EMBERNEK, MINT MAGÁBANN GONDOLT VALÓSÁGNAK KÖTELESSÉGEI.

I. SZAKASZ.

A' Magameggondolás.

Múlasd Halandó Ember! magadat magaddal, és vi'sgáld meg miért vagy te-remtve?

Tehetségeidet fontold meg! gondold el szükségéidet! mind azt, a' mi körülötted van, szemléld meg! Ez az élet kötelességeibenn oktat téged, és botránkozás nélkül vezérel.

* * *

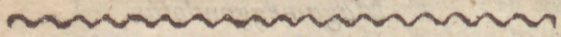
Meg ne nyisd a' szádat, és kezedet semmire ne tedd, míg szavadnak, és minden tselekedetednek következését meg nem fontoltad. Így minden szerentsétlenség megszűnik távozik tőled, és hazadból számkivetted a' gyalázatot; a' bánat nem tér bé hozzád; és nem szedi rantzba homlokodat a' boszszúság.

A' gondolatlan nem zabolázza meg nyelvét, mindent vaktábann fetseg; és mint valamely tórbenn, megfogja magát beszédének bolondságábann.

Miként az ember, sebes futtábann, valamely korlátonn általszökvénn, túlnanról az árokba bukhat, mely azt körülveszi: így járhat az, a' ki valamihez fog, míg annak következését elébb meg nem vizsgálja.

* * *

Hallgasd meg mit szöll a' Megfontolás. Annak szavai Böltsességnek szavai, és bizonyosan a' célra visznek annak ösvényi.

II. SZAKASZ.

Az Alázatosság.

Kitsoda vagy te óh Ember! hogy böltseségedről oly fennyenn képzeldöl? miért kérkedel olyan tehetségekkel, melyek sokba kerültek néked?

Az a' legelső lépés a' Böltsesség felé, hogy tudatlanságod esmérđ meg. Akarod, hogy mások bolondnak ne mondjanak? ne légy olyan bolond, hogy magad böltsnek tartsd magadat.

Mint a' szép Leányzót, az együgyű és tisztességes öltözet teszi legszebbé: így az illendő alázatos magaviselet, a' Böltsességnek legnagyobb ékessége.

A' betsületes ember beszédi nevelik az Igazság fénnét. Azzal, hogy szavait öszveveti, azt okozza, hogy nem tulajdonítják néki bűnül megtévedését.

Nem támaszkodik tsak saját eszére, hanem barátjának tanátsát is megfontolja, és sok hasznot vészen abból.

Elfordítja fülét a' dítisérettől, és azt nem hiszi. Mindenek között ő az utólsó, a' ki tulajdon érdemeit felfedezi.

Mint a' fátyol neveli a' szépséget: így az ő virtusai, alázatosságának árnyékán által szebbenn sugároznak.

* * *

De nézd el a' haszontalan embert! meglátod, hogy kevélyenn öltözködve, 's szemeit mindenfelé forgatva megyen az, hogy tsupánn őtet nézzék; és miként igyekezik megszűnés nélkül, hogy magát kitetszővé tegye?

Feltartott fővel jár, és gúnyolódva néz le a' szegényre.

Az alattavalók eránt patvarkodó; de a' kik felette vagynak, nevetnek kevélységén, és bolondságán.

Megveti a' mások értelmét; tsak saját vélekedésében helyhezteti bizodalját, és gyalázatra leszs.

Azon hijáavaló és hazug képzeletek miatt felfúvalkóva, melyeket maga kóltott magáról, abbann telik minden kedve, ha másoknak róla való beszédét hallja; és ha egész nap magáról beszél maga is.

Nagy kívánsággal nyeli tulajdon dítiséretit; azért is a' tsapodár hízalkező emészti őtet el.

III. S Z A K A S Z.

A' Munkásság.

Mint hogy az elmúlt idő egyáltaljábann nem tér vissza; és mivel nem vagy bizonyos benne, hogy a' jövendőt meglátod; e' szerént, múlandó ember! nints egyéb hátra, tsak, hogy a' jelenvaló időt fordítsd helyesenn hasznodra; úgy, hogy sem az elrepült időt ne szánd, se ne epekedj feletébb a' jövendőre nézve.

Az az egyetlen egy szempillantás a' tiéd, melyet hasznodra fordítasz; a' következő a' Jövendő kebelébenn van, és nem tudod, mit hoz az magával.

A' mit feltettél, sietve végezd, és ne halaszd azt estére; a' mit reggel véghez vihetsz.

A' korhelség a' szükölködéstől és sa nyargástól elválhatatlan; de a' Virtus munkája tsupa tiszta gyönyörúséget szerez.

A' dologtételt nem únó serénység, és a' munka hatalmas keze, meggyózi a' szük séget; a' szorgalmatosságot mindenkor boldogság, és szerentsés kimenetel követi.

Ki az a' halandó, a' ki látta, hogy a' kintsek meggyültek ládájábann? a' ki pompásann öltözködött? a' kiról a' városbann tisztelettel beszéllnek? a' ki a' Király Tanátsábann ott vagyon? Az, a' ki a' henyélést házából számkivetette, és ezt mondta a' Heverésnek: Távozz tőlem gyilkos ellenség!

Jókor felkél az reggel, és este aludni későn megyen. Lelkét az elmélkedésekben, testét a' munkában gyakorolja; azért is mind kettőt egészségben tartja fel.

* * *

De a' Korhel maga magának tereh. Órái fejére nehézkednek; mint valamely mélységbe, bésüllyed a' dologtalanságba, és nem tudja mit tsináljon?

Napjai, mint a' felhő árnyéka, eltűnnek, és semmi emlékezet nyomát nem hágy maga után. A' gyakorlás nem léte miatt elerőtelenül teste; örömet tsinálna valamit néha, de nints ereje mozdulni; lelke setéségbenn tapogatódzik, zúrzavarók gondolati; szeretne okos lenni, de a' legkisebb figyelmetességre is alkalmatlan; örömet enne mondot, de azt megtörni fél a' fáradtságtól.

Háza rendezetlen; tivornyához látnak tselédi, és minden semmivélettét sietteti. Néz, hallgat, fejét tsóválja; gyakrann akar na valamit, de arra magát nem határozza, valamíg végső veszedelmére, mintegy örvény által nem ragadtatik, 's míg a' gyalázat és bánkódás a' sírba nem kíséri őtet.

IV. S Z A K A S Z.

A Vetélkedő Iparkodás.

Ha Lelked a' Betsület után esdeklék, ha örömet hallja füled a' dítséretet: emeld fel magadat a' porból, melyből formáltat-
A 4
tál;

tál; kinézéseidet függeszszed olyan tárgyra, a' melyre az érdeemes.

A' Tserfa, mely most az ágait az ég felé emeli, régen tsak egy haszontalan makk vólt a' föld kebelébe takarva.

Hivatalodbann, akármi légyen az, igyekezz kitetszeni; meg ne szenvedd, hogy valaki a' virtus útábann elődbe vágjon; azombann a' más érdemeit ne irígyeld, hanem szaporítsd talentomidat.

Őrizkedj, hogy vetélkedő társadat, gyalázatos és gyűlölséges eszközök által el ne nyomd; hanem igyekezz felemelni magadat felette, de tsak az által, hogy érdemeiddel megelőzd. Ekképpenn a' vetélkedés tiszteletet rak reád, ha szinte annak következése nem lenne is reád nézve kedvező.

* * *

A' tisztességes Vetélkedés által az ember Lelke magábann felemelkedik; vagy a' hírre névre, és, mint a' jó pályafutó, örvendez, hogy futását szerentsésenn végezte.

Az elnyomni akarók trutzzára nevedik, és a' levegőbe szinte a' tsillagokig felemelkedve, sas módjára szemléli a' napnak szépségeit.

A' Nagyok példája szemevilága éjjel, és egyetlen egy gyönyörúsége az, hogy egész nap azokat követi.

Nagy dolgokat főz, melyeknek jó kimenetele hízelkedik néki. Híre neve kiterjed a' földnek végéig.

* * *

Ellenbenn, az Irígy ember szíve, tsupa epe és keserűség; mérget leheg nyelvél, és szomszédjának jó állapotja elrontja az ő nyúgodalmát.

Egyedül sopánkodik zugolyájábann, és a' szerentse, mely más valakit talál, néki szerentsétlensége.

Gyűlölség és gonoszság martzongják szívét; a' jámborságra való vonszódásnak tsak egy szikrátskáját sem érzi magábann, és azt tartja, hogy más ember is olyan, mint ő.

Minden igyekezetét arra vesztegeti, hogy azoknak érdemeit óltsárolja, a' kik őtet felülműlják; rosszra magyarázza azoknak minden tselekedeteit.

Szüntelen abbann töri kezét és eszét, hogy módokat találjon az ártalomra; de az egész világ gyűlölsége követi őtet, és végre, mint a' pókot, tulajdon maga hálójábann tapodják el.

V. S Z A K A S Z.

Az Okosság.

Halld meg a' mit az Okosság tanít! Figyelmezz annak tanátsára, és azt szívedbenn tartsd meg! Annak nyomos szavai, minden embereknek hasznosok, minden virtusoknak istápja az, és vezére az emberi életnek.

Nyelvedet zabolázd meg, és vess zá-
várt ajakidra, hogy semmi ki ne találjon
szaladni rajta, a' mi nyúgodalmadat el-
ronthatná.

A' ki a' sántítót megtsúfolja, vigyáz-
zon, hogy meg ne botoljon; a' ki más em-
berek hibáit gonosz szívbéli gyönyörűség-
gel gyalázza: minden keserűségeit érezni
fogja a' gyalázatnak, mely, mikor ő hibá-
zik, ugyan tódúl reá.

A' szertelen szóhajtás, az idővel való
megbánástól elválhatatlan; de bátorságot
ád a' hallgatás.

A' nagy lotsifelsi terhe a' társaságnak;
a' fül miatta elfárad; és szavainak sebess-
árja elnyeli a' beszélgetést.

* * *

*

Ha megvettetést nem akarsz magadra
vonni, ne hireskedj; de ne is gyalázz sen-
kit: nints ennél veszedelmesebb.

A' gúnyolódó tréfa méreg a' barátság-
nak; a' ki meg nem tudja fogni nyelvét,
sok bajra tartsa készenn magát.

* * *

*

Minden időbenn szerezd bé sorsodhoz
képpest a' szükséges dolgokat; de ne nyúlj
mind ahoz, a' mihez nyúlhatnál: hogy if-
júkori takarékoskodásod, késő vénségedbenn
vígasztalásod lehessen.

Tsak a' magad dolgaival foglalatos-
kodj: a' Társaság igazgatását hagyd azok-
ra, a' kikre bízva van.

Ne hagyd, hogy a' jó állapot, az elő-
re való gondoskodást megvakítsa; sem hogy
a' takarékoskodást távol űzze a' bővölködés.

A'

A' ki az életnek szükségénn felül lévőkre egészen ráhagyja magát, még halála előtt epekedni fog a' szükségésekért.

* * *

Légy okos a' mások példájából, és azoknak hibáit fordítsd a' magadéinak megjobbítására.

* * *

Senkinek ne hidj, akárki légyen az, míg annak szívét jól ki nem tapogattad; de ne is bizodalmatlankodj fundamentom nélkül senki eránt. A' bizodalmatlanság ellenére van az emberszeretetnek. Ha pedig már bizonyos vagy abbann, hogy valakinek örökje a' nemes szív; azt, mint megbetsúlhetetlen kintset, kebeledbe rejtsd.

A' szolgálatokat, melyekkel magok hasznát kereső emberek kínálnak, el ne fogadd; hálót háynak elődbe; soha nem jössz jól ki velek.

* * *

Ki ne menj ma annak a' hátánn, a' mire reggel szükséged lehet; és ne hagyd azt a' történetre, a' mit eszeddel állandóvá tehetsz, vagy elháríthatsz vigyázásoddal, és okosságoddal.

Azombann az okosságtól se várj semmi tsalhatatlanúl szerentsés következt; mert nem tudod nappal, az éjjel mit fog hozni?

Nem mindég szerentsétlen a' bolond; az okos sem mindég szerentsés; hanem, hogy az esztelen soha sem tudott szerentséjével tökéletesenn élni; sem a' bölts minden részben szerentsétlen soha nem vólt.

VI. SZAKASZ.

Az Állhatatosság.

A' veszedelmek, és szerentsétlen esetek, a' gondok, bajok, és méltatlanságok, fejenként minden halandónak része, kisebb vagy nagyobb mértékben. Te azért viszontagságok fija! fegyverkezztesd fel lelkedet bátorsággal és türéssel jókor: így alkalmazatos lészel, az élet szerentsétlen eseteiből, a' részedet szükséges állhatatossággal viselni.

Mint a' Teve, mikor a' homok pusztaságonn utazik, a' fáradságot és hévséget, az éhséget és szomjúságot úgy kiállja, hogy a' miatt el nem tikkad: így az erős Férjfiú bátorsága, azt minden veszedelmében támogatja.

A' rettenthetetlen lélek, megveti a' Szerentse ravaszságait; ezek annak nagyságát le nem tiporják.

Ha a' szerentse édességét megkóstolja, nem bizakodik esztelenül annak allandóságához, és el nem tsügged azért, ha az a' homlokát öszvehúzza.

Mint a' kőszál a' tengerben, tántorodás nélkül trüitzol az, a' habok düköségével. Úgy emeli fel bátor fejét, mint egy hegy tetejénn felnyúlt torony. A' szerentse igazságtalansága kevésbé illeti azt meg.

Rettenthetetlensége megtartja a' veszedelem idejénn; és megnyugtattja szívének erőssége.

Úgy megy szembe az élet szerentsétlen történeteivel, mint a' ki az ütközetbe siet, és győzedelemmel megrakva tér vissza.

Elmebéli nyúgodalma könnyűvé teszi néki a' viszontagságok terhét; és azokat meggyőzi állhatatossága.

* * *

De a' félelmes lélek másokkal borítja bé magát, és meghanyatlik a' szegénység alatt. Egész az alávalóságig legörbed. Úgy elhallgatja a' gyalázatokat, hogy magát nem óltalmazza; és e' miatt maga húzza azokat elébb magára.

Miképpenn a' nádszalat a' legkissebb szél is megingatja: így reszket a' puha, a' legkissebb gonosz látására is; a' veszedelem idején megijed, megháborodik, és magán kívül van. A' legkissebb tsapás kétségbe ejti.

VII. SZAKASZ.

A' Megelégedés.

Ember! ne felejtse el, hogy a' te sorsodat a' földön az a' Böltsesség határozta meg, a' mely esméri a' te szívedet, kívánságidnak hijábavalóságát látja, és könyörületességénél fogva, sokszor minden fohászkoadásidra siket.

Mindazáltal, az ő emberekhez való szeretete, a' dolgok elintézésébenn erősen meg-

megfundálta azt, hogy azokra nézve, a' melyek tisztességesek, és az okossággal megegyeznek, bizonyosabb legyen a' szerentsés kimenetel, mint nem.

* * *

A' nyughatatlanságoknak, melyeket érzeszsz, szerentsétlen esetidnek, melyekről panaszolkodol, semmi egyéb kútféje nints, tsak a' te bolondságod, kevélységed, és rendkívülvaló képzelődéseid.

Ne morogj az ellen, a' mit az Isten megenged, és parantsol, hanem jobbítsd meg szívedet.

Ne mond magadbann: Ha gazdag és hatalmas vólnék; vagy, ha ürességem vólna, bóldog lennék. Tudd meg, hogy ezen jók között, mindeniknek megvan a' maga terhe azokra nézve, a' kik azokkal bírnak.

A' szükölködő nem veszi eszébe a' gazdag kedvetlenségeit, és kétségeskedését; a' hatalmasnak elunatkozását, és boszszankodásit nem érzi; nem esméri a' sok ürességnek unalmait, azért siratja a' maga sorsát.

Senkitől se irígyeld hát, akár ki legyen az, annak úgy tetsző bóldog állapotját, a' melybenn van; mert nem tudod a' bajt, mely azt belőlről rágja.

* * *

Kevéssel megelégedni, teteje a' böltsességnek. A' ki gazdagságát öregbíti, ketőtzteti gondjait; de a' megelégedett szív olyan elrejtett kints, melyhez a' békételenség soha nem fér.

Ha úgy el nem hagynád magad szédítettetni a' szerentse hitegetéseitől, hogy az kióltsa belőled az igaz életet, a' magad mérséklését, az emberszeretetet, és alázatosságot; tehát maga a' gazdagság sem tenne tégedet bódogtalanná.

* * *

Minden esetre tanúld meg, hogy a' merő változhatatlan bódogság nem része a' halandóknak.

A' virtus az a' pálya, melyet az Istenség az embernek felnyitott; a' tziel, a' hová addig el nem juthat, míg futását el nem végezte; a' bódogság, és az örökkévalóság hajlékibann nyeri el tsak a' maga koronáját.

VIII. SZAKASZ.

A' Mértékletesség.

A' mi a' bódogságnak innetső oldala felől hozzád legközelebb jöhet, ez, hogy az ég neked értelmet és egészséget ajándékozott. Akarod ezeket a' jókat egész vénségedig megtartani? távoztasd el a' hívalkodást, és annak kísérteteitől ójd meg magadat.

Ha az, ínnyednek kedvös étkeket rak elődbe; ha poharadbann a' bort tsillogtatja; ha kedveskedni akar, és beléd vídamságot lehelleni: óh kerüld a' veszedelem szem-

szempillantásait; otthonn légyen az eszed; mert ha a' véle ellenkezőre hallgatsz, megtsalatkozol, és elárúttatol.

Az öröm, melyet az ígér, tsupa megtébolyodás; nyavalygásra és halálra vezetnek gyönyörködtetési.

Nézd el annak rabjait egy kevésbé, vessed szemeidet vendégeire, kik inasi szolgálatot tesznek kíséretésébenn; meglátod, hogy fonnyadtak és gyávák azok; ha nem kórok, legalább buták.

Megunatkozás, bádjadtság, és erőtelenedés követi rövid gyönyörúségeiket; szájok ízét megtompította, úgy hogy a' legválogatottabb falatok sem esnek többé nekik jól. Véres áldozatokká lettek.

Igazságos büntetése a' Gondviselésnek azokonn, a' kik annak ajándékival gonoszúl visszaélnék!

* * *

Kitsoda ellenbenn amaz, a' ki oly könnyű és nyájas lépésekkel siet ama' távol lévő térségenn által?

Ró'sa van ábrázatjára festve, és ajakira a' reggelnek harmatja. Szívének tiszta öröme ártatlansággal és szemérmetséggel elegyítve ragyog szemeibenn, 's azt tselekeszi, hogy jöttébenn énekel.

Azt Egészségnek hívják. Egyik leánya a' Munkának, és Mértékletességnek. Ezeknek gyermekei azokonn a' Hegyekenn laknak, melyek *San-Ton-Hoc*-nak g) északi tájékánn emelkednek fel.

Vígak

---

g) Tibetnek, és Khinának, sem Új és Régi Földképeibenn, sem az Új, és Régi Földleíróknál,

Vígak azok, és dolgosok; néneknek minden jussaibann részt vesznek. Inaik, te-
temeik, tsupa erő és virgontzság. Időtölté-
seket a' foglalatosság teszi reggeltől fogva
estig.

Az attyok munkálódása kedveket fel-
éleszti, és erejeket megfrissíti az annyok
által készült ebéd.

Legkedvesebb gyakorlódások, az in-
dúlatokat meggyőzni; a' rossz szokásokon
erőt venni egyedülvaló ditsőségek.

Miképpenn gyönyörködések mértékle-
tes: úgy tartóssa is teszik azt; nyúgodal-
mok rövid, de mély és tsendes.

A' vérek éppenn olyan tisztá, mint
a' milyen vídám a' lelkek; esméretlen elöt-
tök az Orvos, és lakóhelyektől meszsze tá-
vozik.

* * *

A' Mentállapot nem lakik az emberek
fijainál; kapuiktól számkivetve van a' fé-
lelmetlenség.

Lássad őket kívülről más más vesze-
delmeknek kitéve; midönn amott az ólal-
kodó azon szempillantást lesi várja belől-
ről, melybenn őket véletlenül megtámad-
hassa.

Egész-

a' mennyit megnézhettem, ilyen nevű Tartomány
feljegyezve nintsen. Hanem, Khínának ugyan Észak
felől való részében van Honán vagy *Tonghoa*,
és Chantong vagy *Santon* (régenten Lú, a' Con-
fu-tse szülötteföldje. Lásd feljebb az e) alatt).
Ezekbenn sok nagy hegyek vagynak.

Egészségek, erejek, szépségek, elevenségek felgyújtották a' bújja szerelem kívánságát. Ott maradnak ők annak barlangjában, mintha oda vólnának lántzolva, mely azonn mesterkedik, hogy tőlök buzgóann tiszteltesse, és a' kísérteteket mindenével szórja.

Tagjai puhák és kényesek; módi, és válogatott öltözet; szemeibenn ragyog a' bújáság; kísértet ül a' kebelébe. Int nekik az újjával, pillantásával tsalogatja, és azonn igyekeznek, hogy őket rászedje mézes beszédével.

Fuss annak ketsegtetéseitől; ígésző szavai előtt dugd bé füleidet. Ha szembe állasz esenkedő nézésének, ha édes hangjaira figyelmezel; ha megölel tégedet; jaj! örökös bilintset térszen reád. A' gyalázat, a' kórság, és a' későn való bánat járnak utánna nyombann.

A' bujálkodás miatt kitserződve, a' korhelség miatt elpuhulva hagynak el téged az erő és az egészség; napjaid hamar elfogynak, és keveset érnek; megszámosodnak nyomorúságid, és senki nem fog szánakozni rajtad.

M Á S O D I K R É S Z.

AZ INDÚLATOK.

I. SZAKASZ.

A' Reménység, és Félelem.

A' mit a' Reménység ígér, kellemetesebb az, mint a' bimbójábann lévő róza; és hízelkedése sokkal több annak várásánál. De a' Félelemnek fenyegetései elrettentik az embereket.

Mindazáltal vigyázz, hogy sem a' reménység, sem a' félelem ki ne térítsen egyenes útadból. Így minden esetekre egyforma elmével fogsz lenni.

A' Halál rettegetései sem rémítik az igazakat. A' ki semmi rosszat nem tselekeszik, nints annak mitől félni.

* * *

Mindenbenn, a' mihez fogsz, okos bizodalommal légy; mihelyt izélod jó kimele-felől kétséges vagy; már azzal lehet, hogy szerentsétlen leszel hozzá.

Lelkedet semmi hijábannvaló nyughatatlanságoknak ostromlani ne hagyd; és ne engedd, hogy képzelődésednek ébrenn láttott álmai, szívedet elrémítsék.

A' félelem rossz szerentsét szűl; de a' ki reményl, segít az maga magánn.

Mint a' Strutz madár elreji fejét mikor üldözik, egyéb testével nem gondolván: így teszi ki a' félelmesség veszedelmnek a' tunyákat.

Hiszed, hogy valami lehetetlen? már tőle való elijedésed azzá tette azt; a' ki pedig állhatatosan megmarad: meggyőz az, minden akadályokat.

A' hijábannvaló reménység a' bolond szívének hízelkedik: de az okos ember, semmiképpenn nem ereszti azt bé a' magáéba.

* * *

Az értelmet válaszd, kívánságid kalaúzzának, és reménységedet a' lehetőség határán kívül ne terjeszd. Így szerentsés ki menetel koronázza meg minden szándékodat; és szíved, a' felsült várakozásnak látására nem rontsolódik öszve.

II. SZAKASZ.

A' Vigkedv, és Búbánat.

Meglásd, hogy örököd, oly szerfelett való ne légyen, hogy megrészegítse leelkedet; sem bánatod oly keserves, hogy szívedet

vedet egészen eltsüggeszse. Nints e' világban sem oly megörvendezettő, sem oly eltsüggesztő semmi, a' mi a' magad mér-séklésének valóságos hataránn túl vagy fel-emelhetne, vagy lenyomhatna.

Nézd! oda alatt van a' Vígkedv lakhe-lye; meg van az festve kívül, és vígassá-got füstölög: a' szörnyű katzagásról, a' mellyel tseng bong, megesmérheted.]

A' ház aszszonya az ajtóban van, ki minden jövőmenőket hív; énekel, örven-dezve kiáltoz, és szüntelen katzag.

Megkér tégedet is, hogy menj bé, és kóstold az élet gyönyörúségeit, melyek az ő előadása szerint, tsak az ő házána! ta-lálatnak.

Azok az öröm gyermekeinek nevezik magokat, és örvendezőknek 's vígaknak látszanak; de bolondság és rendeletlenség jár együtt minden tselekedeteikkel.

Olyan lántzokkal vagynak egymáshoz kötve, melyeket mind, abból kovátsoltak, a' mi káros és ártalmas, tsak tsupa gonosz-ra tzeóznak, és lépéseik között, a' vesze-delem mélysége ordít fel.

Fordúlj a' más oldalra: ott látod a' Búbánat hajlékát anfa' fákkal bennőt vólgy-benn, melyek eltakarják azt az emberek szemei elől.

Kebele felfúvódott a' sohajtásoktól; szomorú panaszoknál egyebet nem beszél szája; abban telik kedve, hogy magát az emberi nyomorúságokkal legelteti.

Sírva vi'sgálja az életnek szokott viszontagságait; az emberek gvarló és igazságtalan volta, megszűnés nélkül könnybe lábbasztja szemeit; és az ő siralmas énekeire bőv matériát szolgáltat.

Úgy tetszik néki, hogy az egész természet tele van igazságtalansággal; mindenik tájék, a' melybe néz, magára öltözi lelkének komor tulajdonságát; zúgolódásnak és kétségbe esésnek szavát hallani körülte éjjel és nappal.

Ne menj annak hajlékához közel; dög-leletes a' lehellete; a' gyümölcsök miatta elszáradnak, elhervadnak a' virágok, melyek az élet kertét ékesítik.

Vigyázz, hogy mikor a' Vigkedv házát kerüled, lábaid ezen szomorú hajlék felé ne tébolyodjanak; hanem figyelmezve kövesd a' közép ösvényt, mely egy lassan emelkedő halmonn által, a' Nyugodalom lakhelyére vezet.

Ott laknak a' Mentállapot, és Megelégedés. Mosolyog, de nem hejjuhujja; foglaltos tekintetet mutat, de nem nehéz kedvű; egy forma szemekkel nézi az életnek mind örömeit, mind unalmait.

Innen, mint egy magasságról, egyfelől azoknak balgatagsága, és szánakozásra méltó volta ötlük szemedbe, a' kik szíveknek hejjuhujjaságától elragadtatván, szüntelenvaló útitársoknak csak a' gyönyörűséget tartják; másfelől azoké, a' kik napjait az emberi nyomorúságokonn és szerentsétlenségeken való panaszokkal emésztik meg.

Mind az egyik mind a' másik rendbélieket szánakozva nézzed; és az ő balgatótag magokviselete, megőriz tégedet az ő tébolygó útjoktól.

III. SZAKASZ.

A' Harag.

Mint a' forgószél kiszaggatja dühösségében az élőfákat, és a' föld ábrázatját formájából kiveszi; vagy, miként a' földindulásbann, a' legjobb fundamentomonn álló épületek is öszveroskadaak: így széleszti el a' pusztítást mindenfelé, az olyan ember erőszakoskodása, a' ki magát a' haragnak adta. Veszedelem és rontás van annak kezében.

De nézd azt tsak meg jól; és tulajdon gyarlóságodról el ne felejtkezz: könnyenn megbotsátod a' mások hibáit.

* * *

Ne add magadat a' Haragnak; ez annyi, mint egy kardot meghegyezni, hogy magadonn sebet ejts, vagy hogy megöljed barátodat.

Ha az esztelen ingereltetést békével eltűröd, békességstúrésedet a' böltsességnek tulajdonítják; ha pedig az emlékezetdből is kitörölöd, úgy szíved semmit sem fog szemedre hányni.

Nem látod, hogy a' haragos ember elveszti értelmét és érzékenységeit? midőnn azombann te magadnál megtartod a' magadéit. Fordítsd tanúságodra azt, mikor mások túl mennek a' határonn.

Semmit haragodbann ne tsinálj; miért kotzkáztatnád magadat a' tengerenn, a' dühösködő szélvész idejénn?

* * *

Ha egészenn el akarod óltani haragodat, böltsenn tselekeszel, ha annak eleit veszed. Kerülj azért minden alkalmatosságot, hogy abba bele jöjj; és magadra vígyázz, mikor azok előadódnak.

A' bolond tartja magát megsértődöttnek más szemtelensége által: azt a' bölts fel sem veszi.

* * *

Ne botsásd magadat a' boszszúállásra; kínozná az a' te szívedet, és legjobb hajlandóságodat is megvesztegetné.

Légy mindenkor kész elébb megengedni, mint sem egy megsértést mással adni vissza. A' ki boszszúállást keres, mélységek mélységét ás magának, és tulajdon veszedelmére dolgozik.

Egy szelíd feleletnek, a' felindúlt emberre nézve, az az ereje van, a' mi a' tűzre kiöntött víznek; és az ellenségből jó barátot tsinál.

* * *

Gondold meg, hogy mely kevés dolgok érdemlik meg, hogy az ember rajtok
meg-

megboszszankodjon. Elbámúlsz rajta, hogy a' balgatagon kívül más is vharagba jön.

Ennek fundamentoma a' bolondság-bann és gyarlóság-bann van. De térj vissza magadba, és hidd el, hogy ritkán van az, hogy azt azután az ember meg ne bánná.

* * *

A' bolondsággal gyalázat, és az erőszakoskodással belső mardosás van öszve-kapcsolva.

IV. SZAKASZ.

A' Könyörületesség.

Miképpenn a' Tavasz előállítja és kifejti a' virágokat; miképpenn a' Nyár áldottá teszi az aratást: így önti ki a' Könyörületesség a' maga jótéteményeit a' boldog-talanokra.

A' kinek szíve másokonn megesik, éppenn azt a' segítséget szerzi meg magá-nak: de a' könyörületlen ember semmit sem érdemel.

A' Mészáros szánakozás nélkül nézi, hogy a' bárány vére foly: az irgalmatlan embert sem illeti meg a' mások nyomorú-sága.

De az érzékeny szívnek könnyei úgy hullanak, mint a' harmat a' Tavasz kebe-léből.

A' Szegénynek kiáltása előtt tehát ne dugd bé füleidet; szívedet az ártatlanság szenvedéseire ne keményítsd meg.

Ha hozzád folyamodik az arva; ha az özvegy bánatjának mélységében nálad keresi menedék helyét: légy érzékeny az ő bajaik eránt; és a' kik gyámol nélkül vannak, siess azoknak segítségére.

Ha látod, hogy a' hozzád hasonló, ruhátalan lévén, a' hideg miatt didereg, és nints, hol megvonja magát: nyissa meg szívedet az irgalmasság; takard bé azt, tartsd meg annak az életet az emberszeretet szárnyaival, hogy éljen a' te saját lelked.

Osztánn, ha a' szükséggel küszködő beteg sohajtoz, nyomorúságos fekvő helyénn; ha a' szemetenn, vagy a' fogházban sínlik a' szerentsétlen; vagy, ha a' feje hajszaik a' te gyámolításodért fohászodnak: ugyan miként merülhetsz úgy, kellere felett való gyönyörúségeidbe, hogy ezeknek szükségeiről ne gondolkozzál.

V. S Z A K A S Z.

A' Kívánság, és Szeretet.

Ísjá! őrizkedj a' testiség édesgetéseitől! vigyázz, hogy kísértetbe ne vigyen az az időtöltés, mellyel a' szemtelen személy kínál!

A' kívánságok hevessége rendkívülvalóvá teszi az utanna való járást, és ez elront;

ront; a' szemtelenségben való megátalkodása siettetí vesztedet.

Soha azért szívedet hitegetéseire ne bízzad; és meg ne szenvedd, hogy lelkedet ketsegtetései által járom alá hajtsa.

Az egészség forrása, mely a' gyönyörűség folyamatjának fenntartására szükséges, könnyen kiszikkad, és kiszárad az öröm kútfeje.

Legszebb idődben lep meg a' vénség; és napod ifjúságod virágjában megyen le.

* * *

Ha pedig virtus és szemérmesség sűgároz által a' szép aszszony személy kellemetességeinn: annak fényje tündöklőbb, mint a' tsillagok ragyogása; hathatós benyomódásának nem állhat az ember ellene.

Kebelének fejeisége meghaladja a' Liliomokét; és a' rózsás kertnél kedveltetőbb annak mosolygása.

Szemeinek ártatlansága olyan, mint a' gerlitzéé; igaz beszéd és egyenes indulat laknak oda benn a' szívébenn.

Szájának tsókjai édesebbek a' méznél, és Arábiának tömjénje illatoz ajakiról.

* * *

Soha Lelkednek ajtaját az érzékeny szeretet előtt bé ne zárd; annak lángjának tisztasága szívedet megnemesíti, szelíddé, és a' legszebb érzésekre alkalmatossá teszi.

HARMADIK RÉSZ.

AZ ASZSZONY SZEMÉLY.

Szeretetnek ígésző Leánya! figyelmezz az Okosság tanítására; az Igazság törvényszavait mélyenn gyökereztesd meg szívedben!

Igy lelkednek jeles vólta, ismét újabb sűgárokat ad formád ékességének; és a' te szépséged rózsa módjára tartja meg minden kedvességeit, még akkor is, mikor már annak első friss színe elműlik.

Életednek tavaszszábann, nappalodnak reggelénn, mikor a' férjfiak szemei örömet megállanak rajtad; mikor a' maga nyelvét tolmátsolja a' természet: őrizkedj annak eltsábító beszédjétől! szívedet ugyantsak óltalmazd! és ne hallgass annak bémázolt unszolásira!

Gondold meg, hogy te a' férjfinak értelemmel bíró társa, és nem az ő indulatinak rabúl szolgáló személy vagy. Nem egyedül arra vagy te rendelve, hogy az ő goromba kívánságinak eleget tégy; hanem hogy segítséd őtet az életnek térheibenn; érzé-

érzékeny hajlandósággal kedvét keresd; és ártatlan nyájassággal jutalmaztasd meg az ő gondoskodását.

* * *

Melyik aszszony az, a' ki meghódítja férjének szívét? és annak lelkénn határ nélkül uralkodik?

Imé nézzed! mitsoda szűz hajadonhoz illő szelídséggel jár; ártatlanság ül lelkénn, és ábrázatjann szemérmesség.

Kezei a' munkát keresik; és az imide amoda való futkosásbann semmi gyönyörűséget nem lelnek lábai.

Tisztánn van öltözködve; magát mérséklő; a' barátság és alázatosság az ő koronája.

Kedveltető hangok jönnek nyelvéről, és ajakiról a' méz tsepeg.

Minden szavaibann illendőség uralkodik; nyájassággal és igazsággal telyes minden felelete.

Eletének letzkéi az engedelmesség, és férjére való hallgatás; békességgel és boldogsággal jutalmaz.

Lépéseit az okosság vezeti, és a' virtus jobbkeze felől jár.

Szemeiből a' szelídség és szeretet sugároz; a' gondosság vigyáz szemhéjjainn.

Jelenlétébenn megnémül a' szemtelen nyelv; a' tisztelet, melyet virtusa gerjeszt, hallgatást parantsol annak.

Mikor a' botránkoztatás legnagyobb divatjábann van, mikor a' mások beisületét irgalmatlanul gázolják minden oldalról, ha tsak a' jószívűség és emberszeretet nem ad

ád szót a' szájába, külömbenn a' hallgatás újja van ajakinn.

A' Jóság vonta meg magát kebelébenn; a' honnan mások eránt rosszszúl nem gyanakodik.

Aldott az a' halandó, a' ki azt feleségévé teheti, és a' gyermek, ki anyjának nevezi azt.

Jó példával megy elő házának, és abann a' békesség uralkodik; értelemmel parantsol, és szótfogadnak néki.

Jókor felkél reggel, elgondolja foglalatosságait, és mindennek kiadja reátartozó nappali munkáját.

Egész gyönyörúsége, és minden igyekezete, a' háznépre való gond; a' tsínosság és takarékoság, házának ékességei.

Okos gazdaszszonykodása tiszteletet szerez férjének, ki belső titkos örömmel hallja, hogy azt dítserik.

Bóltsségre szoktatja gyermekeinek lelkét, és azoknak erköltseit maga példájával formálja.

A' szava törvény azok előtt; engedelmességet parantsol tekintete.

Szóll, és futnak a' tselédek; akaratját tsak alig jelenti, és a' dolog már véghez ment; mert szeretettel van ezeknek szíve tele; és annak jótéteményei szárnyakat adnak ezek lábainak.

Nem fúvalkodik fel bóldog állapotjában; és szerentsétlen esetibenn békességstúréssal orvosolja a' szerentsétől vett sebeket.

Férjének nyughatatlanságát tanátsával megédesíti, és megvigasztalja nyájaskodásával; ki annak apolgatására bizza szívét, és megvidúlást talál.

* * *

Aldott! ismét mondom, áldott az ilyen aszszony férje! áldottak a' gyermekek, kik ilyet nevezhetnek anyoknak!!!

NEGYEDIK RÉSZ.

A' VÉRSÉG, ÉS ROKONSÁG.

I. SZAKASZ.

A' Házasúlandó.

Végy egy Feleséget, és kövesd az Isten parantsolatját; fogadj társaságodba egy aszszonyt, és a' társaságnak légy egyik hív tagja.

De figyelmetesen meghánydvesd, és meg ne határozd magadat hirtelen. Ettől a' választásodtól függ jövendő boldogságod.

Ha az aszszony személy, a' ki szemeidet magára vont, sok időt elveszt a' maga piperezésével; ha a' maga szépségét imádja; ha nagy gyönyörúséggel hallgatja mikor dítsérik; ha sokat nevet, és nagy fennyenn beszél; ha ellenére van az atyja házában ülni; ha szemével a' férjfiakat mérészenn végig hosszszig nézi: ha mindjárt hasonló volna is annak szépsége a' kiterjesztett erősségéhez: fordítsd el tőle szemeidet; lépéseit kerüld el; és őrizkedj,
 hogy

hogy lelked, képzelődésed áldozatja ne légyen.

Ha pedig egy igen érzékeny szívet, szelíd erköltsökkel, értelmes lélekkel, és néked tetsző külső formával egyesülve találasz: ezt az aszszony személyt vidd a házadba; e' leszsz méltó, hogy barátod, feleséged, és hajlandóságidnak tárgya légyen.

Szeresd azt, mint onnan feljúl való áldást; és szeretettel telyes magadvisedete által nyerd meg annak szívet.

Aszszony az a' háznál: tisztelettel bánj azért vele, hogy a' tselédek engedelmességet mutassanak eránta, mellyel néki tartoznak.

Hajlandóságinak ok nélkül ellenek ne szegezd magadat. Részt vészen az a' te gondjaidbann, hadd végyen hát részt örömeidbenn is.

Hibáiért szelídséggel dorgáld; az engedelmességet, mellyel hozzád tartozik, ne keménykedéssel kívánd.

Minden titkaidat kebelébe öntsd ki: annak tanátsadási egyenes szívből valók; és meg nem tsalattatol.

Légy hú annak ágyához: annya az a' te gyermekeidnek.

Ha beteg, ha szenved: édesítse meg fájdalmait érzékenységed; egy szánakozó, egy szeretettel telyes reánézésed, jobbann megenyhíti annak fájdalmát, mint tíz orvos.

Nemének gyarló vóltát, és testének erőtelenkedő állapotját gondold meg: ne légy hozzá kemény, és emlékezz meg tulajdon tökéletlenségidról.

II. SZAKASZ.

Az Atya.

Te, ki atya vagy! gondold meg azon zálognak betses vóltát, a' mely reád van bízva. Köteles vagy te azt a' valóságot, melyet lételre hoztál, védelmezni, és gondoskodni eránta.

Te tőled függ az, hogy gyermeked milyen légyen, áldás-é, vagy életed gyötrelme? hasznos polgár-é, vagy semmirevaló?

Jókor szorgalmatoskodj annak taníttatásáról, és lelkét az Igazság fő reguláival tápláljad.

Szüntelen vigyázzanak szemeid hajlandóságira és kívánságira; nevendék korábban jobbítsad azt, és meg ne szenvedd, hogy benne valami gonosz szokás, az idővel együtt nevededjen.

Igy czédrus módjára felemelkedik, és feljúl néz el a' fejével az erdőnek minden fájinn.

Az elvétemedett fiú, gyalázatja az atyának: de tiszteletet hoz annak ősz hajára a' jámbor fiú.

Ura vagy te a' földnek; azonn légy hát, hogy mivelés híjjával ne légyen; bizonyosan aratni fogod a' gyümölcsöket, melyeknek magvát elhintetted.

Tanítsd meg néki az engedelmességet: áldani fog tégedet; a' szemérmességet: soha semminn sem szégyenlheti meg magát.

Tsepeg.

Tsepegtesd belé [a' háládatosságot: úgy jól tesznek vele; az emberszeretetet: úgy a' mások szeretetét megnyeri.

Szoktasd mértékletességre: úgy egészséget eszik iszik; az okosságra: úgy mindenütt a' szerentse kíséri azt.

El ne felejtsd igazságszeretővé, és magaalkalmaztatóvá formálni: úgy a' világban nagyra betsúlik, és szemére semmit sem hány a' maga szíve.

Gyakorold a' gondosságban, és dologtételben: ez külső tehetségét öregbíti. Plántálj belé virtust szerető lelket: így annak talentumai a' magasságba emelkednek.

Önts belé az eszességet: úgy élete hasznos lesz; a' Vallást: úgy bódog lesz halála.

III. SZAKASZ.

A' Fiú.

Ember! tanúld a' Mindenható teremtmései-
nek böltsességét; és fordítsd magadra a'
letzkét, melyet azok közölnek veled.

Eredj a' pusztára! ott majd látsz gó-
lyát, légyen az néked mustrául. Az, elvé-
nült annyát szárnyainn hordja, bátorságos
helyre viszi, és élelemrevalóval gondos-
kodik néki.

A' fiúi szeretet betsesebb, mint a' Napnak áldozott minden temjénje Persiának. Olyan jó illatot lehell az, mely kedvesebb, mint a' fűszerszámok, melyeknek szagával az Arábiai mezőséget bétöltik a' napnyúgoti szelek.

Légy azért az atyád eránt háládatos, mert az ajándékozta néked az életet; 's az anyád eránt is, mert az méhében hordozott tégedet.

Figyelmezz az atyád szavaira: a' te jódra szóll az; hajolj annak intéseire: tsupánn a' szeretet az, mely azokat annak szájába adja.

▲z gondoskodott a' te jóllétedről: munkálódj hát te is azért, hogy annak könnyebbséget tsinálj; szerezz tiszteletet vénségének; és meg ne engedd, hogy fejr hajszalait kissebb tisztelettel illessék, mint kellene.

Gyermekkori erőtelenségedről el ne felejtkezz; sem nevelkedésednek külömbkülömbféle gráditsairól.

Elvénült szüléidnek erőtelenkedését apolgasd; gyámolgasd azokat életeknek fogytánn.

Igy békességben szállanak le a' sírba; és a' te példádat gyermekeid követni fogják, erántad éppenn ezen kötelességeket telyesítvénn.

IV. SZAKASZ.

A Testvér Atyafiak.

Egy atyától való gyermekek vagytok ti! a' kinek gondoskodása nevelt fel titeket, és ti egy anyának emlőit szoptátok.

Egyesítsétek hát magatokat a' szeretet kötele által, hogy a' békesség, mely minden jókat szül, az atyátok házában felállhasson.

Ha e' világonn egymástól elváltok, jusson eszetekbe, hogy a' vérség, mely benneteket öszvekapcsol, költsönös szeretetet, és egyességet kíván tőletek, és semmi idegent nem betsül nagyobbra.

Ha a' Bátyád vagy Ötséd nyomorúságban van, segíts rajta; ha közel jár a' kétségbeeséshez a' Nénéd vagy Húgod, el ne hagyjad azt.

Igy az Atyád gazdasága, egész nemzetségének megtartására szolgál. Ebbenn a' költsönös szeretetbenn, újra feléled az atyai gond, és minden gyermekeibe általplántálódik.

ÖTÖDIK RÉSZ.

A' GONDVISELÉSTŐL VETT KÜLÖMBKÜ-
LÖMBFÉLE SORSBANN LÉVŐK.

I. SZAKASZ,

A' Bölts, és Tudatlan.

Az elmebéli ajándékok, a' legfőbb Valóság kintsei; a' maga tetszése szerént adja az azokból kineknek a' maga részét.

Ha néked böltsességet adott, ha megvilágosította értelmeket: társalkodj a' tudatlannal, annak oktatására, a' böltsel ellenben a' magad javára.

Az igaz böltsesség sokkal kevesebbet tart magáról, mint a' bolondság. Gyakran kétkedik a' bölts, és akaratját megváltoztatja: de az esztelen neki keményíti magát; soha meg nem állapodik h) semminn, akár-

---

h) Hogy t. i. meghányná vetné, megfontolná, hogy 's mint üt ki a' tzelja, vagy beszéde? jó lesz-e vagy nem? vagy, mi lesz belőle?

akármilyen legyen az. Mindent tud azonn 'kí-
vül, hogy semmit se tud.

A' tudatlan ember kevélysége igen
útálatos dolog. Mintegy neki dühödve szün-
telen beszélni akarni szertelen ostobaság.
Azombann a' bóltssességre tartozik az ilyen-
nek szemtelenségét eltúrni, és szájakozni
magaviseleténn.

El ne hidd hát magad tulajdon véle-
kedésedben; semmi másokét feljűlmúló
értelemmel ne kérkedj. A' legfelségesebb
éles látás is, mely emberben lehet, nem
egyéb, tsak tsupa vakság, és gyermeki
játék.

Az ember érzi a' maga tökéletlensé-
geit, és a' miatt meghunnyászkodik; bár
ha annak úgy létét megvallván sem pó-
tolhatja is ki hijánosságait.

* * *

A' bolond ellenben megszűnés nélkül
a' maga találós eszének keskeny patakját
vi'sgálja, 's az a' kis követske, melyet a'
fenékenn talált, megígézi őtet; előveszi
azt, vele gyöngy gyanánt kínálkozik, és
örül, hogy a' magához hasonlóknak tetszik.

Híreskedik, hogy kintseket szerzett,
melyek pedig keveset érnek; 's e' mellett
mind abból, a' mit nem tudni szégyen,
semmit sem vészen eszébe.

Sőt a' bóltssesség ösvényinn is, tsak a'
bolondság után esdeklik; és munkájának
jutalma az a' gyalázat, hogy abbann, a'
mit várt, felsült.

* * *

A' bõlts ékesíti lelki tehetségeit, és azokat gyakorolja; gyönyörúsége a' mesterségek gyarapodásában van; és midõnn azokat a' Köztársaságnak hasznosokká teszi, tisztelettel koronázza magát.

Azombann, meg van a' felõl gyõzõdve, hogy a' kiváltképpennvaló, és legszebb tudomány, a' virtusnak megszerzése. E' mellett osztánn minden iparkodása; a' világi bõldogságával való foglalatosság.

II. SZAKASZ.

A' Gazdag, és Szegény.

A' kinek az Isten sok jókat adott, és a' kit felruházott olyan értelemmel, mely azokkal helyesenn tud élni: különös kegyelmet nyert õ tõle az az ember.

Igazi gyönyörúséggel nézi az a' maga bővölködését, mely eszközöket szolgáltat néki jót tselekedni.

Védelmezi a' szegényt, a' kivel igazságtalanul bántak; és hogy a' hatalmas az erõtelen elnyomja, meg nem engedi.

Felkeresi az irgalmasság tárgyait; azoknak szükségeirõl tudakozódik; segít rajtok megválógatva, és kérkedés nélkül.

Sokféle munkákat tétet, és meggazdagítja azokkal szülõtte földjét; dolgoztatja a' földmivelõket; és a' mesterségek tökéletesebbek lesznek.

A' mi asztalától megmarad, úgy tartja, mint a' szükölködők örökségét, kikkel köröskörül van, és attól azokat soha meg nem fosztja.

A' jóltételnek benne természeté vált gyakorlását, bődög állapotja meg nem tartóztathatja. Örül, hogy gazdag, és öröme feddhetetlen.

* * *

De jaj annak, a' ki kintseket gyűjt, és azoknak bírásával legelteti szemeit. Jaj annak, a' ki a' szegények ortzáját megútálja, vagy megszomorítja, és a' ki tekintetbe nem veszi a' veréjtéket, mely azoknak homlokáról foly.

Erőszak által megyen az elő, melyet szívére nem vészen, és azt atyafijának romlása nem nyughatatlankodtatja.

Mint a' tejet, úgy iszsa az árvák könnyeit, és az özveggy jajveszékelése füleinek kellemetes mu'sika.

Szíve a' vagyonnak szeretete miatt megkeményedett: semmi fájdalom, semmi nyomorúság nem illeti azt meg.

Azombann az igazságtalanság átka nyomba kíséri; szüntelenvaló félelembenn él. Lelkének nyughatatlansága, és ragadozásra szokott kívánsági, derekasann boszszút állanak azokért, kiket bődögtalanokká tett.

* * *

Öszvehasonlíthatja-é az ember a' szegénység nyomorúságát, az elvetemedett gazdag lelkének belső mardosásával?

Sőt inkább örüljön a' szegény, és magát vigasztalja: sok okai vagynak erre néki.

Békességben van ő, asztala nintsen gyülevész tsapodároktól körülvéve.

Nintsenek terhére a' sok inasok; sem nála kérésekkel nem alkalmatlankodnak.

A' gazdag finnyás étkeiktől megfosztatva, elkerüli annak nyavalygását.

A' kenyér, melyet eszik, nem kellemetesebb-é ínyének? nem óltja-é el szomjúságát a' víz, melyet iszik? még pedig sokkal édesdebbenn, mint a' kikeresett italok a' nyalánságokban duszkalókét.

Egészségét a' munka feltartja, és olyan édes álmodot szerez néki, melyet a' heverés legpuhább ágyának pelyhei sem adhatnak.

Kívánságit alacsony sorsának határi közzé szorítja; a' lélekbeli megelégtető nyugalom, mellyel él, édesebb, mint a' gazdagságnak és nagyságnak teljes elfoglalása.

Azért is ne hidje el magát bővölködésében a' gazdag; sem a' szegény ne hagyja el magát szűkölködése miatt; mert az Isteni gondviselés mind a' kettőnek adott más más boldogságot.

III. S Z A K A S Z.

Az Úr, és Szolga.

Émber! ki más emberek alá vettettél, ne sopánkodj szolgálai állapotodon. Az Isten-ség parantsolatja az. Megvagynak ennek

az állapotnak a' maga hasznai. Az életnek minden gondjait és nyughatatlankodásit eltávoztatja az tőled.

A' szolgának tisztessége a' jámborság; a' függés és szófogadás legtündöklőbb virtusai. Az Urad pirongatási között tehát légy békességestűró; ha megtámad, ne felelj annak vissza: a' te tsendes hallgatásod emlékezetbenn léssen.

Légy vígyázó, a' hol annak haszna forog; munkáibann serény, és hív, azon bizodalom eránt, melyet benned helyheztetett.

Azé a' te időd és munkád; meg ne tsald ezért azt sem egyikbenn sem másikbann, mert megfizet az azért néked.

* * *

Te pedig, ki Úr vagy! légy igaz a' szolgád eránt, ha annak hozzád való vonzódásábann és kész engedelmisségébenn bizonyos akarsz lenni; ha azt kívánod, hogy egyszeribenn szót fogadjon: okos parantsolatokat adj annak.

Annak is van emberi értelme, mint másnak. A' szorítás és keménység szűlhetnek félelmet, de szeretetet soha sem.

Dorgálásidat elegyítsd jóssággal, és okossággal hatalmadat. Így intésid szívet meghatják, és kötelessége gyönyörúség leszsz néki.

A' háládatosság kénszeríteni fogja, hogy a' jó rendre való szoros figyelmezzéssel szolgáljon téged, és arra veszi hozzád való szeretete, hogy néked örömet engedelmeskedjen. De te se légy szűk kezű, az ő készségét és jámborságát illendőképpenn megjutalmaztatni.

IV. S Z A K A S Z.

A Fejedelem, és Jobbágyok.

Óh te az égnek szerelmese! kit a' hozzád hasonló emberek fiai, a' legfőbb hatalomra emeltek, kit azok az igazgatásra választottak! vi'sgáld meg e' reád bízott kintsnek fontos vóltát és kötelességeit, sokkal inkább mint állapotodnak fényjét és nagyságát.

Bársonyba vagy te öltöztetve, és ílsz a' Királyi székbenn. Abrázatodat felség fogja bé, és királyi páltzát viselsz. De ezen ékességeket nem magadért adták néked, hanem a' néped javára.

A' népeknek boldogsága a' Király dicsőssége; hatalma és tekintete, jobbágyainak szívébenn laknak.

Az Uralkodó esze felséges: e' viszi az ő helyét a' magasságba. Nagy dolgokat főz, és olyan foglalatosságokat keres, melyek méltók hatalmas vóltához.

Öszvegyűjti országának bóltseit, azokat önként tanátsába hívja, és meghallgatja vélekedéseket.

Igyekezik a' népének természetét kitanúlni; az emberek talentumai között különbséget téssen, és alkalmas vóltok szerént osztogatja azoknak a' hivatalokat.

A' Tisztviselők, kiket rendelt, érdemesek; és távol légyen, hogy azokbann megtsalatkozzon, kik tetszését megnyerték.

Betsbenn tartja a' mesterségeket, és azok virágoznak; gyarapodnak, és szebbekké lesznek a' tudományok, kezei alatt.

Örömet van a' tudósokkal és nagy lelkekkel; azoknak vetélkedését éleszti; és öregbül országlásának híre, azoknak munkái által.

A' Kereskedő szándékát, ki meszsziére kiterjeszti kereskedését: annak szorgalmatosságát, ki a' más jószágát kibérelvénn, javítja: a' Mesterember alkalmas voltát; a' tudós férjfiú előmenését, tiszteletessé teszi jóakarata és pártfogása; adakozó keze megjutalmaztatja.

Ujonnan felfogott városokat telepít, és épít hajókat; a' folyóvizek révpartokat formálnak bátorságára; gazdagsággal bővölködik népe; és országa napról napra hatalmasabb leszsz.

Parantsolatait a' böltsesség és igazság sugarlja néki; megnyúgodva élnek jobbágyi, munkáiknak gyümöltseivel, és azoknak boldogsága a' törvényekhez való engedelmességben áll.

Kegyelmességenn vagynak fundálva ftéletei, azokbann tántoríthatatlan; és a' véteknek megbüntetésében nem néz szemre főre.

Fülei minden időbenn nyitva vagynak jobbágyainak panasziira. A' ki azokat el akarja nyomni, annak karját hátratartóztatja, és kegyetlenségétől megszabadítja azokat.

Népei telyes tisztelettel és szeretettel nézik mindnyájann, mint attyokat; úgy nézik azt, mint boldogságok fenntartóját.

Ez a' vonszódás, éppenn ilyen érzéseket, éppenn ilyen hajlandóságokat szűl ő benne népe eránt. Semmivel sem foglaltoskodik, hanem tsak, hogy azoknak boldogságát mennél jobbann és mennél tovább megerősítesse.

Semmi zúgás sem támad ellene; ellenségeinek öszveesküvése, semmi veszedelemnek ki nem teszi az országát.

Jobbágyi minden időbenn hív szeretettel készek védelmezni; és ellenségeinek réz kőfalat *i)* állítanak ellenébe.

A' nyomorgatva uralkodók *k)* serege széljelfut előtte, miként a' szalmát széljel-szórja a' szél.

A' népénn lévő áldás a' békesség, és bátorság. A' ditsőség és erő körülövedzik Királyiszékét örökké.

HA-

---

i) Itt talám a' Khinai Birodalom szélénn lévő azon temérdek kőfalra van tzelezás, melyet *Sí-hoang-ti* Khinai Császár, több mint 2000 eszten-dővel ez előtt, vont 300 mértföldnyire, az Északról berontó népek ellen. Bud. É'sa. Köz. Hist. I. Rész. 193. óld.

k) Tyrannus.

HATODIK RÉSZ.

A' TÁRSALKODÁS KÖTELESSÉGEI.

I. SZAKASZ.

A' Jólétel gyakorlása.

Embernek fija! ha szükségeidet vi'sgálod, ha meggondolod tökéletlenségeidet, esmérd meg az Isten Jóvóltát, mely téged értelemmel megtisztelt', megajándékozott beszéddel, és az emberek társaságába helyhezett, hogy az emberségtől elválhatatlan segítségben viszontagképpenn végy részt, és bétöltsd a' költsönös kötelességeket.

Élelmedet, öltözetedet, mellyel a' levegő viszontagságitól óltalmaz; ez élet vígasztalásával és szépségeivel való élésedet, mind a' mások segedelmének kell köszönöd, és azokbann sohol egyébütt nem részesülhetsz, hanem tsak a' társasággal való öszveköttetésdbenn.

Az azért tartozó kötelességed, hogy az embereknek barátja légy, a' miképpenn hasznod van abbann, hogy más néked barátod.

Mint a' ró'sa, természete szerint illatozza magából igen kedves szagát: így szűl a' jóltévő szív erőltetés nélkül jótselekedeteket.

Él az a' Léleknek nyugalomával és békességével; szomszédjának szerentséjénn örül; soha sem nyitja meg fülét a' rágalmazásnak: de az emberek hibái bánatot okoznak néki.

Minden kívánsága az, hogy jót tselekedjen, és erre keresi az alkalmatosságokat; örül, mikor a' magához hasonlónak segítségére siet.

Értelmének kiterjedésével befoglalja kívánságibann minden emberek boldogságát; és jó indulatinnál fogva azonn igyekezik, hogy azt, a' mennyibenn rajta áll, ő is előmozdítsa.

II. S Z A K A S Z.

Az Igazság követése.

A' Társaság békessége függ az igazság követésétől; a' magános személyek szerentséje pedig attól, hogy kiki a' maga saját vagyonával, minden fételeim nélkül élhessen.

Zabolázd meg azért kívánságodat, a' magad mérséklése által, és azonn légy, hogy azokat mindenkor az igazságszeretete vezérelje.

A' más állapotját ne irigyeld; a' mi-
benn van, akármit van, bántás nélkül
szabadon hagyjad.

Őrizkedj, hogy semmi kísértet arra ne
bírjon, semmi ingerlés arra ne vigyen,
hogy kezeidet felemeld annak életét megtá-
madni; meg ne gyalázd annak betsületét,
és semmi hamis tanúbizonyságot ellene ne
tégy.

Szolgáját meg ne vesztegesd, hogy
őt tsalja meg, vagy hagyja el; és kivált
attól őrizd magadat, hogy feleségét eltsá-
bítsad; olyan bánatot szereznél szívének,
melyet soha meg nem enyhíthetnél; kipó-
tolhatatlan sérelmet ejtenél rajta.

* * *

Az emberekkel való bánásbann, igaz,
és személyt nem válogató légy; 's úgy tse-
lekedj velek, a' mint kívánod, hogy azok
veled tselekedjenek.

Légy hív a' mások benned való bizo-
dalma eránt, és a' ki hozzád támaszkodik,
azt meg ne tsald: hidd el, hogy a' hitet-
lenség nagyobb bűn az Isten szemei előtt,
a' tolvajságnál.

El ne nyomd a' szegényt, és a' napi-
számost bérribenn meg ne tsaljad.

Ha valamit árúlsz, lelked belső érzé-
sétől kérj tanátsot; elégedj meg egy kevés
nyereséggel, és a' vevőnek ahoz való nem
tudását ne fordítsd hasznodra.

Utolsó fillérig fizesd meg; a' mivel
tartozol; mert a' ki néked költsönn vagy
hitelbenn adott, emberségedhez bízott. Azt,
a' mi azé nálad, igazságtalanság és alá-
valóság magadnál fogni.

Végre, óh Társaság fija! vi'sgálódj szívednek belső rejtekében; emlékezeteddel menj visszafelé: és ha úgy találsz, hogy valamikor akkor, olyan hibát követél el, mely másnak kárára szolgált: pirúlj el, és bánkódj azonn, a' kárt pótolod vissza, oly haladék nélkül, és tökéletesen, a' mint tsak módodban van.

III. SZAKASZ.

Az Emberszeretet.

Bóldog az, a' ki az emberszeretetet szívében meggyökerezettette! a' gyümöls, mely abból terem, a' mások eránt való adakozás, és szeretet.

Ebből a' kútforrásból fakadnak a' Jóság folyamati, melyek az emberek hasznára bőv vizek lesznek.

Akkor segít az a' szűkölködőnn, mikor ennek szüksége van reá, és a' lenne neki öröm, ha a' maga bódogságát az egész világevá tehetné.

Nem gyaláz az más embert; a' pletyka és rágalmazás mendemondának hitelt nem ad, és azokat soha többé elő nem hozza.

Az embereknek megbotsátja a' tőlök vett sérelmeket, és azokat emlékezetéből kitörli; számkivetve vagynak szívéből a' boszszuállás és gonoszság.

Gonoszszal nem fizet a' gonoszért; még ellenségeit sem gyűlöli, és ezeknek sértését tsak barátságos intéssel hártja el.

Az emberek bajai és nyomorúsági, szíve szerint való könnyorúletességre indítják: igyekeznek azoknak boldogtalanságok terhét enyhíteni; és az a' gyönyörűség, melyet igyekezetének egy egy szerentsés kimenetelekor érez, gazdagonn megjutalmaztatja munkáját.

Letsendesíti a' haragot és dühösködést, a' versengésnek végét szakasztja; kikerül a' házsártosság és hirtelen felgerjedés gonoszszainak; szomszédságában a' békeséget fenntartja: és mind ezekben dítéssel 's áldással tisztelik nevét.

IV. SZAKASZ.

A' Háládatosság.

Mint a' fa gallyai visszaadják a' nedvességet a' gyökérnek, mely azt keríti; mint a' folyóvíz haza viszi a' maga habjait a' tengerbe, a' honnan ered: így örül a' háládatos ember szíve, jót adni a' jótét helyébe.

Mindenkor örömmel emlegeti a' jótéményeket, melyeket vett; és a' maga jóltevőjére szint oly nagy tisztelettel mint szeretettel néz.

Ha nincs módjában, hasonlóul tenni azzal, tehát annak betses emlékezetét szívében tartja, és róla soha el nem felejtkezik.

A' jólelkű ember keze hasonló a' fellegekhez, melyek gyümölcsökkel, fűvekkel, és virágokkal terítik bé a' földet; a' háládatlan ember szíve pedig olyan, mint a' kopár föld, mely az esőt szomjúhozza, tüstént eliszsza, és semmit nem terem.

Jóltévodre ne irigykedj, és el ne tagadd a' jót, melyet veled tett; mert bár sokkal jobb adni, mint venni, bár a' nagyramutató lélek bámúlásra indít; de még is az alázatos háládatosság, az igazán érzékeny szívbenn, igen kellemetes, mind az Isten mind az emberek szemei előtt.

Tsakugyan a' kevélytől semmit el ne végy. Őrizkedj, hogy sem a' tettietett nagylelkűnek, sem a' fősvénynek ne légyen mit köszönnöd; mert a' kevély negédes vólta, vagy elébb, vagy később, gyalázatra teszi ki; a' fősvény vagyonkívánaása pedig, soha meg nem elégszik.

V. S Z A K A S Z.

Az Egyenösszívűség.

Te! a' kire való tekintetből van egyedül az Igazságnak a' maga gyönyörű vólta; kinek hajlandóságidat, annak együgyű szépségei szüntelen vonják magokhoz; légy hív az eránt, és azt soha el ne hagyjad. Férfiúi állhatatosságod tisztelettel koronáz meg téged.

Az egyenes lelkű ember nyelvének gyökere a' szívébenn van. A' hízelkedés és tsalárdság nem talál helyt szájábann.

Elpirúl a' hamisságnak látására; és megszégyenli magát; de az igazságot változás nélkül való tekintettel mondja.

Mint igaz ember, belső tulajdonságának méltóságát megtartja; és meg nem alacsonyítja magát a' hízelkedésig.

Maga magával mindég egyez, és soha sem ellenkezik. Az igazságra nézve minden szükséges bátorság megvan benne, de hazudni nem mér.

Végzetlenülül felemelkedett a' tettetés alávalósága felett: szavai a' szívének gondolati.

Ajakit mindazáltal előrevaló nézéssel, és tartózkodva nyitja meg; arra szoktatja magát, hogy helyesenn gondolkozzon; és meggondolva szól.

Nyájasann adja tanátsát; bátrann dorgál; és bételyesít mindent a' mit ígért.

* * *

De a' tettetőnek szive el van rejtve; beszédét az igazság hangjához veszi; annak nyelvét költsönözi el: holott azombann tsalásra fordítja egész életét.

A' sírányozókkal nevet, és sír az örülőkkel; szövevényes beszédét sem általlátani, sem kifejtegetni nem lehet.

Vakondak módjára a' setétybenn dolgozik, és bátorságybann véli magát; de vagy elébb vagy később kilyukad a' világyosságyra, magát felfedezi, és megjelenik a' fejénn lévő sárral.

Napjait szüntelenvaló erőszak között tölti el; soha sem egyez meg nyelve a' szívével.

Derékember hírére nevére vágy, 's béburkolja magát fortélyjának tekervényes gondolatiba.

Oh bolond! óh esztelen! mind az a' te munkád, mellyel fárasztod magadat, hogy elrejthesd kitsoda vagy? sokkal több annál, a' mennyi elég volna téged azzá tenni, a' minek lenned kellene. A' bőltesség fiai kigúnyolják hiábannvaló fortélyodat, midőnn állortzád levonattatván, a' Megvetésnek tsúfotúzó újja mezítelenségedben mutat tégedet.

H E T E D I K R É S Z.

A' VALLÁS.

Tsak egy Isten van, a' ki szerző oka, Teremtője; és Ura e' világnak. Mindenható az, és megfoghatatlan.

A' Nap nem Isten; hanem talán annak legnemesebb képe, mely fényjével világosítja a' világot; a' föld terméseipek életet ad melegével. Tsudáld azért azt, mint olyan teremtett dolgot, mely az Istenség míve: de Isteni tisztelettel ne illesd.

Egyedül azé az imádás, hálaadás, és dítseret, a' ki legfőbb böltsesség, és tsupa jóltévő szeretet:

a' ki az eget maga kezével csinálta, és az útát a' tsillagoknak újjával mutatá meg:

a' ki a' nagy tengernek határt szab, melyet által nem hághat; és ezt parantsolja a' szél dühösségének: Szünj meg:

a' ki minden népeket kétségbe ejt, mikor a' földet megreszketteti; és mikor hirtelenséggel ellövi mennykövét, félelemmel és rettegéssel tölti bé a' gonoszokat:

a' ki szavával világokat formál; azután illeti azokat karjával, és egy szempillantásbann semmivé teszi.

Adj tiszteletet a' Mindenható Felséges vóltának! ne tedd ki magadat azon veszedelemnek, hogy haragját felgerjeszsed; féltő, hogy mindenestül elvesznél.

* * *

Az Isten gondviselése parantsol minden ő munkáival; az igazgat és rendel mindent véghetetlen böltsességgel.

Az szabott törvényeket a' világ igazgatására, melyek a' külömbkülömbféle valóságokhoz képest, tsudálkozásra méltóképpenn sokfélék; és minden enged az ő akaratjának.

* * *

Az Isten az ő mélységes gondolati bann mindent lát, a' mi van; minden ott van az ő képzeletébenn; és a' beleláthatatlan Jövendőség szemei előtt megnyilatkozva és jelenn vagon.

Szívednek legtitkosabb rejteke is nyitva van ő előtte, és tudja szándékidat, mi-nkelötte azokat feltetted.

A' mi előre való tudását illeti, nints az előtt semmi bizonytalanság, és az ő Gondviselésének rendelésébenn semmi történet szerént való nintsen.

Tsudálatos Ő minden útaibann; intézetei végéremehetetlenek, és az emberi elmét

mét sokkal feljül haladja értelmének természetete.

Imádd az ő böltsességét alázatos tisztelettel; meghunnyászkodva borúlj előtte ortzádra; és felséges akarátja parantsolatának add alá magadat.

* * *

Szent és jóltévő az Úr; e' világot is az ő könyörületességébenn és szeretetébenn teremtette.

Jósága kitündöklik minden munkáiból; kútfeje mindennek, a' mi nagy és derék; és a' tökéletességnek közép pontja.

A' kezei által formált teremtések hirdetik Isteni jóvóltát, és dítséretét éneklik. Mind azokat szépségbe öltöztette fel, mely nékik tulajdonok: kezéből táplálja mind azt, a' mi lehell, és minden valóságot feltart nemzetségről nemzetségre.

Ha szemeinket az égre emeljük, az Ő ditsősége mindenütt tündöklik; ha a' föld felé fordítjuk azokat, telyes minden az Ő gazdagságával.

A' hegyek és völgyek hirdetik az Ő nagy vóltát, és jótéteményit; a' mezők, a' folyóvizek és erdők, az Ő dítséretével zenének.

* * *

Téged pedig óh halandó! kiváltképpennvaló kegyelme által megkülömböztett; felemelt téged minden teremtései felett.

Adott néked józanokosságot, hogy felsőbbségedet megbizonyítsa; a' hozzád hasonlókval való társalkodásra olyan érthető nyelvvel ajándékozott meg, mely alkalmas arra, hogy tökéletesebb légy.

Fel.

Felruházott mélyen gondolkozható elmével azért, hogy alkalmatossá tegyen megfoghatatlan tökéletességeinek vizsgálására 's imadására; és a' törvényekben, melyeket életed sinórmértékévé tett, oly formánn kötötte össze kötelességeidet a' természetteddel, hogy az Ő parantsolati eránt való engedelmesség legyen a' te igaz boldogságod.

Dítsérd azért az Ő jóságát énekkel, mely háláadó vóltodat kimutassa; szeretetének tsuda dolgait fontold meg belső tsendességgel. Öntsd ki háláadásokban szívedet; ajakiddal hirdesd ditsósságát; és törvényei eránt mutass engedelmességet tsz lekedeteidben.

* * *

Igaz az Úr! a' földet egyenességgel és igazsággal ítéli meg. Nem az ő kegyelménn és jóságánn fundálta é törvényjeit? és azoknak megrontóit nem bünteti é meg?

Ne hidd vakmerő ember! hogy, mivel a' te büntetésed elhaladt, az Úr keze meg rövidült: ne hízelkedj magadnak, hogy vétéseidet elnézze!

Altallátnak az Ő szemei, szívednek titkolódzásainn, és emlékezetébe bé vagnak azok nyomva. Ő nem tekint se rangra, se személyre.

A' nagy, és kitsiny; a' bölts, és tudatlan, mihelyt egyszer e' múlandó élet köteleiből kiszabadúlnak, azonnal érdemekhez képest, a' Teremtő ítélete által, igaz és örökkévaló jutalmat vesznek.

Akkor

Akkor reszketnek majd a' bűnösök,
és a' törvény vakmerő megrontói: de az
igazak szíve örömmel telik bé.

* * *

Féljed az Urat életednek minden nap-
jaibann; és járj azon ösvényekbenn, me-
lyeket elődbe adott. Légyen kalaúzod az
okosság, és a' mértékletesség megtartózta-
tód. Kezednél fogva vezéreljen az igazság;
a' jóltévő indólat gyújtsa fel szívedet; és
gerjeszsen benned a' háládatosság tiszte-
letet az ég eránt, mellyel annak tartozol.

Igy a' te múlandó életed pályájábann
a' legtisztább bóldogsággal élsz; egyszer
pedig eljutsz ama' fő bóldogságba, mely-
nek határa az örökkévalóság.

V É G E.

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

A'

KÖNYV FOGLALATJA.

Oldal

BÉVEZETÉS. - - - - - 1

ELSŐ RÉSZ.

*Az Embernek, mint magában gondolt Valóság-
nak, Kötelességei.*

I. Szakas.	A'	Magameggondolás - - - - -	3
II. — —	A'	Alázatosság - - - - -	4
III. — —	A'	Munkásság - - - - -	6
IV. — —	A'	Vetélkedő Iparkodás - - - - -	7
V. — —	Az	Okosság - - - - -	9
VI. — —	Az	Állhatatosság - - - - -	12
VII. — —	A'	Megelégedés - - - - -	13
VIII. — —	A'	Mértékletesség - - - - -	15

MÁSODIK RÉSZ.

Az Indulatok.

I. Szak.	A'	Reménység és Félelem - - - - -	19
II. — —	A'	Vigkedv és Búbanat - - - - -	20
III. — —	A'	Harag - - - - -	23
IV. — —	A'	Könyörületesség - - - - -	25
V. — —	A'	Kivánság és Szeretet - - - - -	26

HARMADIK RÉSZ.

Az Aszszony Személy - - - - - 23

NEGYEDIK RÉSZ.

A' Vérség és Rokonság.

I. Szak.	A'	Házásúlandó - - - - -	32
II. — —	Az	Atya - - - - -	34
III. — —	A'	Fiú - - - - -	35
IV. — —	A'	Testvér Atyafiak - - - - -	37

ÖTÖ.

ÖTÖDIK RÉSZ.

A' Gondviseléstől vett külömbkülömbféle Sorsbann lévők.

I. Szak.	A' Bölts, és Tudatlan	- - - -	38
II. — —	A' Gazdag, és Szegény	- - - -	40
III. — —	Az Úr, és Szolga	- - - -	42
IV. — —	A' Fejedelem, és Jobbágyók	- - - -	44

HATODIK RÉSZ.

A' Társalkodás Kötelességei.

I. Szak.	A' Jóltétel gyakorlása	- - - -	47
II. — —	Az Igazság követése	- - - -	48
III. — —	Az Emberszeretet	- - - -	50
IV. — —	A' Háladatosság	- - - -	51
V. — —	Az Egyenesszívűség	- - - -	52

HETEDIK RÉSZ.

<i>A' Vallás</i>	- - - -	55
------------------	---------	----

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

